

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-27>

УДК 338:[65+630]:504.6

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АКТУАЛІТЕТИ УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

ECOLOGICAL AND ECONOMIC ASPECTS OF FORESTRY ENTERPRISE MANAGEMENT

Дудюк Володимир Степанович

доцент,

Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4649-4280>

Дудюк Святослав Володимирович

аспірант,

Національний лісотехнічний університет України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9731-4975>

Гобела Олег Володимирович

аспірант,

Українська академія друкарства

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4288-561X>

Dudiuk Volodymyr

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyj

Dudiuk Sviatoslav

National Forestry University of Ukraine

Hobela Oleh

Ukrainian Academy of Printing

Статтю присвячено є дослідженню теоретико-методичних та прикладних аспектів забезпечення еколого-економічної безпеки лісогосподарського підприємства. У публікації обґрунтовано актуальність дослідження та наголошено на важливості врахування еколого-економічних актуалітетів в управлінні лісогосподарським підприємством. Також, розглянуто теоретичні засади забезпечення еколого-економічної безпеки підприємства. Встановлено ознаки, яким повинна відповідати система еколого-економічної безпеки підприємства. Встановлено перелік базових елементів системи управління еколого-економічною безпекою лісогосподарського підприємства, який містить принципи управління еколого-економічною безпекою підприємства, об'єкт та суб'єкт управління, описує предмет, мету, завдання та цілі системи еколого-економічної безпеки підприємства. Розроблено теоретичні засади формування механізму забезпечення еколого-економічної безпеки лісогосподарського підприємства, що окреслюють систему інституційного забезпечення еколого-економічної безпеки підприємства, аналіз та оцінку негативного впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, моделювання бажаного стану системи, встановлення невідповідностей бажаного стані та очікуваних результатів.

Ключові слова: управління підприємством, лісове господарство, екологічна безпека, економічна безпека, механізм.

The article studied and applied the theoretical-methodical aspects of ensuring the environmental and economic safety of the forestry enterprise. The publication substantiates the relevance of the research and emphasizes the importance of ecological and economic issues in the forestry enterprise's management. Furthermore, the paper considered theoretical principles of ensuring an enterprise's environmental and economic security. The signs that the enterprise's environmental and economic security system must meet were established, including protection of basic economic interests; access to resources; formation of preventive measures; the ability to quickly respond to destructive changes; the ability to quickly eliminate threats; the ability of the enterprise to develop

without harming the environment; reducing the negative impact on the environment, which does not affect the economic performance of the enterprise. As a theoretical analysis result, the article determined that the enterprise's ecological and economic security is the result of the synergistic interaction of its management and security. Moreover, the paper proposed the structure of ensuring the ecological and economic security of the enterprise, which includes the factors of influence of the external and internal environment, their relationship with the management system, which ensures counteraction to these threats, stability and security, which ensures ecological and economic security and forms the ability of the enterprise to develop. Besides, the research established a list of the basic elements of the ecological and economic security management system of the forestry enterprise, which contains the principles of the enterprise's ecological and economic security management, the management object and subject, describes the subject, purpose, tasks and goals of the ecological and economic security system of the enterprise. Finally, the study developed the mechanism for ensuring the ecological and economic security of the forestry enterprise, outlining the system of institutional provision of ecological and economic security of the enterprise, analysis and assessment of the negative impact of factors of the external and internal environment, modeling of the desired state of the system, establishing discrepancies between the desired state and expected results.

Keywords: enterprise management, forestry, ecological safety, economic safety, mechanism.

Постановка проблеми. Екологічні проблеми сучасності вимагають посиленої уваги та дієвих заходів попереджувального та протидіючого спрямування на усіх рівнях, особливо на мікрорівні – рівні підприємства. Переорієнтація підприємницької ментальності та управлінського вектору на функціонування підприємства з урахуванням еколого-економічних актуалітетів його розвитку матиме вагомий вклад в забезпечення еколого-економічної безпеки підприємства. Більш того, врахування екологічних та економічних інтересів у процесі формування стратегії діяльності підприємства є нагальною потребою сучасних економічних відносин та запорукою екологічної та економічної безпеки держави. Інтенсифікація та посилення впливу еколого-економічних загроз особливо гостро відчувається у сфері лісового господарства, яка зазнала впливу низки кризових явищ та саме зараз перебуває у стадії інституційного реформування і структурної перебудови. За таких умов, доцільно вносити стратегічні зміни в теорію та практику управління діяльністю лісгосподарських підприємств, оскільки їх значно легше втілити в життя. Отож, дослідження теоретико-прикладних аспектів управління лісгосподарськими підприємствами з урахуванням їх еколого-економічних актуалітетів матиме вагомий внесок у сучасну теорію управління та безпекознавства, що підкреслює наукову та практичну цінність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом, дослідженню безпекової площини функціонування еколого-економічних систем присвячено багато наукових праць. Наукові розвідки переважно спрямовані в напрямі дослідження теоретичних засад забезпечення еколого-економічної безпеки організа-

цій на різних інституційних рівнях. Зокрема, для визначення загроз для еколого-економічної безпеки України в умовах сучасних глобалізаційних викликів [7]. Окремі науковці, визначали вплив соціо-еколого-економічної безпеки на рівень відтворення населення [9]. Також, вчені намагалися дослідити еколого-економічну складову державного управління на регіональному рівні [5]. В теоретичній площині, вчені досліджували особливості трактування поняття екологічна безпека на різних інституційних рівнях та, зважаючи на такий підхід, запропонували тлумачення цього поняття [6]. Дослідженню суті екологічної безпеки підприємства присвячені праці інших дослідників [1]. Сутність поняття економічна безпека також стала об'єктом наукових досліджень, приміром автори [2] досліджували суть економічної безпеки підприємства. Не оминули увагою науковців дослідження концептуальних засад управління економічно безпечним інноваційним розвитком підприємств, зокрема промислових [3]. Все ж більш цікавою для нас, враховуючи мету дослідження, є наукова праця [10], що містить дослідження теоретичних та практичних аспектів еколого-економічної безпеки підприємства та встановлює основні концептуальні положення, пропонує уточнений понятійно-категоріальний апарат еколого-економічної сфери. Вчені також займалися розвідками у напрямі забезпечення еколого-економічної безпеки держави загалом та підприємства зокрема у пост пандемічний період [4]. Особливу увагу приділено дослідженню еколого-економічної ефективності лісокористування, встановлення системи показників для її оцінки та пошук механізмів підвищення [8]. Вчені також досліджували конкурентний потенціал лісгосподарських підпри-

емств та визначали стратегічні аспекти його формування [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо з літературного огляду, зазначена проблематика викликала вагомий інтерес наукової спільноти. Попри такий інтерес, кілька важливих аспектів зазначеної проблематики залишилися не розкритими. Зокрема, встановлення еколого-економічних актуалітетів управління лісгосподарським підприємством для формування механізму забезпечення його еколого-економічної безпеки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є дослідження теоретико-методичних та прикладних аспектів забезпечення еколого-економічної безпеки підприємства. Для реалізації мети дослідження сформувано основні завдання:

- визначення теоретичного змісту еколого-економічної безпеки підприємства;
- проведення структурно-змістової характеристики еколого-економічної безпеки лісгосподарського підприємства;
- встановлення складових системи управління еколого-економічною безпекою лісгосподарського підприємства;
- формування механізму забезпечення еколого-економічної безпеки лісгосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто зауважити, що екологічний стан довкілля вимушує українське суспільство поміняти погляди на існуючу модель економічного розвитку. Така модель повинна не тільки передбачати економічний розвиток, а й оцінювати його з огляду екологічних актуалітетів сьогодення. Зазначимо, що сучасне суспільство не в силі задовольнити свої матеріальні потреби не збільшуючи при цьому обсягів матеріального виробництва, яке, своєю чергою, супроводжується посиленням антропогенного навантаження на природу. Проте, суспільство також зобов'язане зберігати та захищати довкілля, бо його стан істотно впливає на промисловість, визначає безпековий стан та комфортність життя людей, їх ментального та фізичного здоров'я тощо. Відповідно, формування системи управління організаціями, зокрема підприємствами, що враховуватиме еколого-економічні інтереси розвитку є нагальною потребою, особливо для лісгосподарських підприємств.

Перш за все, встановимо ознаки, яким повинна відповідати система еколого-економічної безпеки підприємства:

- захист основних економічних інтересів від потенційних загроз;
- доступ до необхідних ресурсів, які гарантують збереження потенціалу та розвиток підприємства;
- формування системи превентивних заходів для попередження виникнення загроз;
- здатність підприємства розвиватись не завдаючи шкоди довкіллю;
- спроможність оперативно реагувати на деструктивні зміни зовнішнього середовища, в тому числі й довкілля;
- використання технологій ощадливого та безвідходного виробництва;
- відсутність загроз для природи, людей та інших підприємств;
- здатність швидко усувати загрози та адаптуватися до наявних умов функціонування, що матимуть негативний вплив на діяльність підприємства;
- зменшення негативного впливу на довкілля, яке не впливає на економічні показники діяльності підприємства.

Підсумовуючи результати теоретичного аналізу зазначимо, що еколого-економічна безпека підприємства є результатом синергетичної взаємодії його управлінської та безпекової діяльності.

Схематично структура забезпечення еколого-економічної безпеки підприємства представимо на рис. 1.

Наступним етапом нашого дослідження стане встановлення переліку базових елементів системи управління еколого-економічною безпекою лісгосподарського підприємства (рис. 2).

Наступним етапом дослідження є розробка теоретичних засад до формування механізму забезпечення еколого-економічної безпеки лісгосподарського підприємства (рис. 3).

В результаті проведеного теоретичного аналізу було сформувано механізм забезпечення еколого-економічної безпеки лісгосподарського підприємства. Зауважимо, що отримання продукції лісозаготівель повинно бути джерелом фінансових потоків не тільки для отримання прибутку та забезпечення розширеного відтворення, а і для відновлення лісових ресурсів, вилучених під час виробництва та заліснення нових територій. Тому формування системи управління із врахуван-

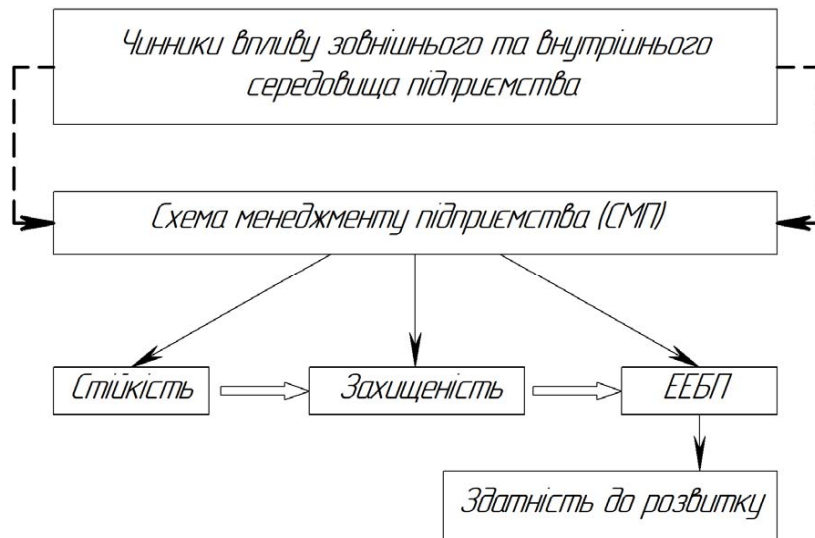

Рис. 1. Схематичне відображення суті еколого-економічної безпеки

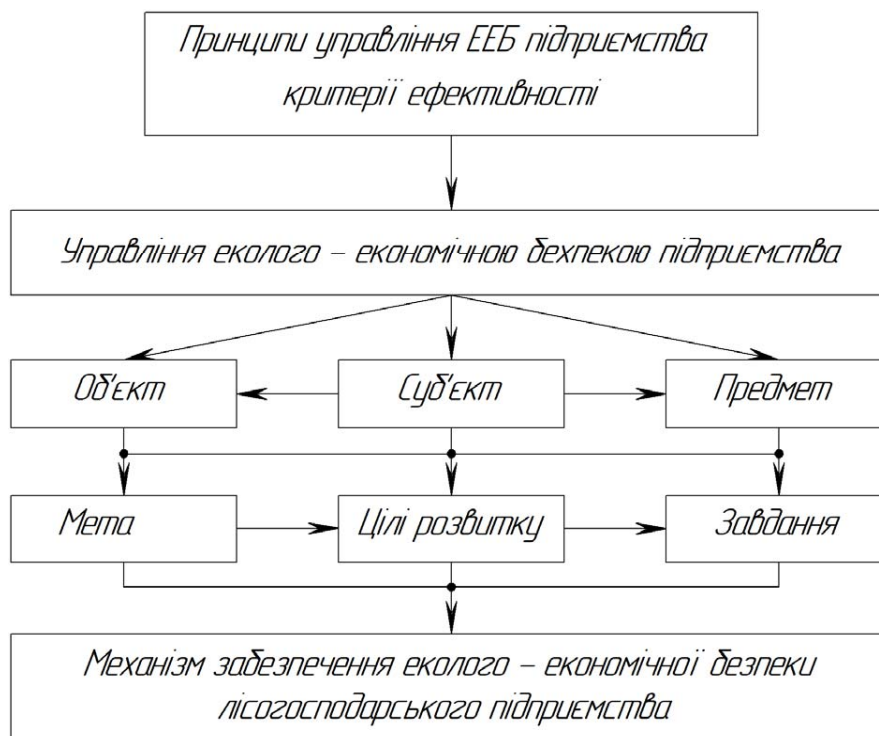

Рис. 2. Базові складові системи управління еколого-економічною безпекою лісогосподарського підприємства

ням еколого-економічних актуалітетів є ключовим фактором успішного розвитку таких підприємств.

Висновки. Управління лісогосподарськими підприємствами передбачає використання лісових ресурсів, які дозволяють досягти економічної вигоди, проте становлять важливу соціальну та екологічну цінність для соціуму та держави. Відповідно, система управління

повинна ґрунтуватися на еколого-економічних актуалітетах їх розвитку та передбачати механізм формування еколого-економічної безпеки лісогосподарського підприємства. Важливим напрямом подальших наукових досліджень є пошук екологічно безпечних технологій і моделей лісокористування для збереження екосистемних та соціальних функцій лісів.

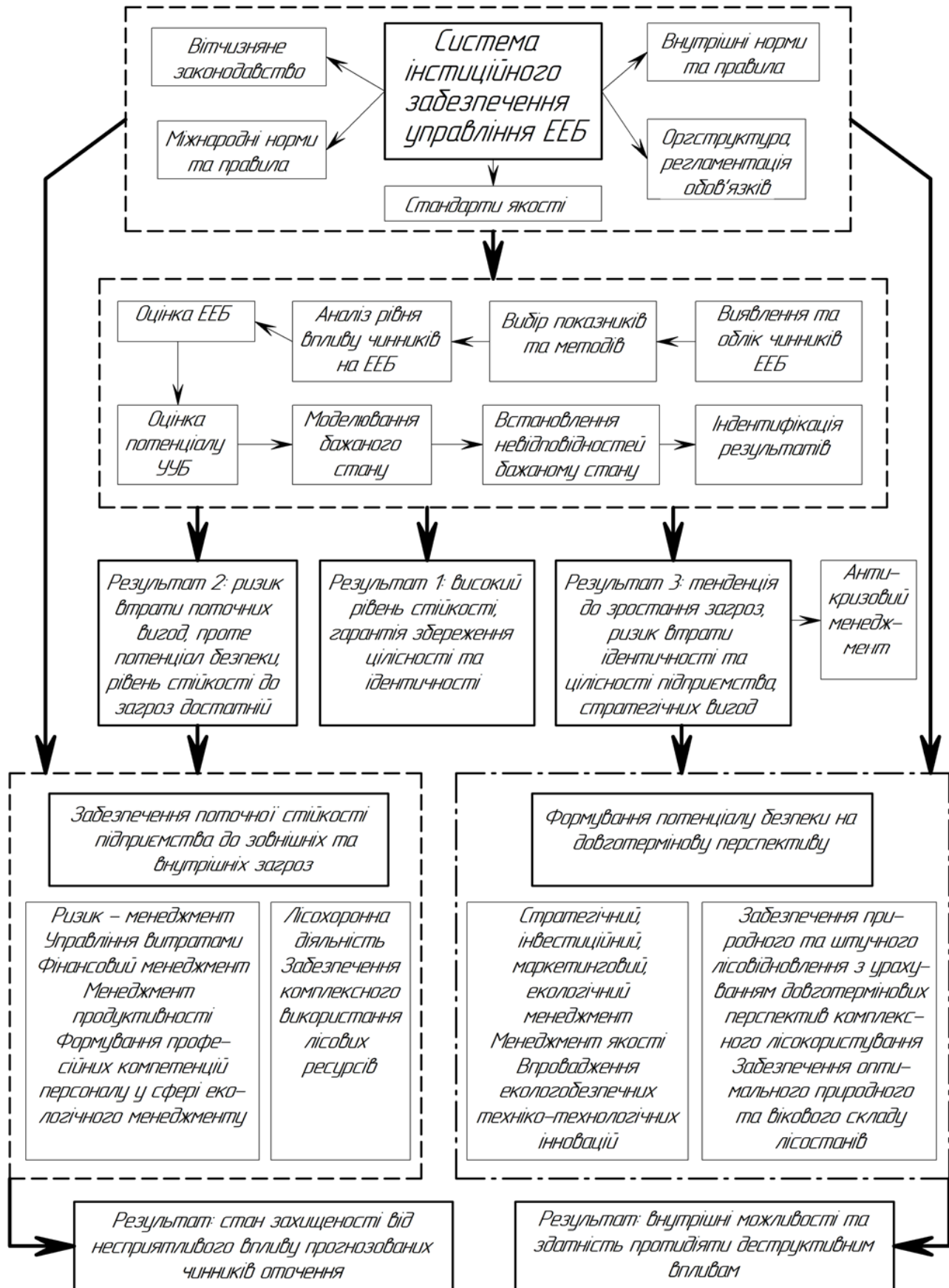

Рис. 3. Механізм забезпечення еколого-економічної безпеки лісгосподарського підприємства

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артюх-Пасюта О., Мілька А. Теоретичні аспекти визначення екологічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-33>.
2. Баланиук І. Ф., Максимюк М. М. Сутність економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1–2. С. 246–251.
3. Волощук Л. О. Концептуальні засади управління економічно безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 1 (17). С. 234–241.
4. Гобела В. В., Дудюк В. С., Гобела В. М. Забезпечення еколого-економічної безпеки у посткризовий період. *Вісник НЛТУУ*. 2021. Том 31. № 5. С. 79–83. DOI: <https://doi.org/10.36930/40310512>.
5. Горбик В. М. Еколого-економічна складова в державному управлінні потенціалом регіонів. *Аспекти публічного правління*. 2018. Т. 6. № 11–12. С. 28–36.
6. Дудюк В. С., Гобела В. В. Теоретичні підходи до визначення поняття екологічної безпеки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. № 25.5. С. 130–135.
7. Іванова Т. В. Загрози еколого-економічної безпеки України в контексті викликів глобалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 77–81. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066814.2019.18.77>.
8. Карпук А., Шестак М. Еколого-економічна ефективність лісокористування: напрями та механізми підвищення. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2015. С. 165–172.
9. Коленда Н. В., Черчик Л. М., Гаврилук О. Ю. Соціо-еколого-економічна безпека та її вплив на відтворення населення : монографія. Луцьк : Терен, 2013. 264 с.
10. Припотень В. Ю. Еколого-економічна безпека підприємства : монографія. Луганськ : Янтар, 2010. 244 с.
11. Ульянченко О. В., Суска А. А., Бабич А. П. Конкурентний потенціал підприємств лісового господарства, стратегічні аспекти його формування : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2014. 207 с.

REFERENCES:

1. Artiukh-Pasiuta O., Milka A. (2021) Teoretychni aspekty vyznachennia ekolohichnoi bezpeky pidpriemstva [Theoretical aspects of determining the ecological safety of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-33>. [in Ukrainian]
2. Balaniuk I. F., Maksymiuk M. M. (2016) Sutnist ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The essence of economic security of the enterprise]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, 1–2, 246–251. [in Ukrainian]
3. Voloshchuk L. O. (2015) Kontseptualni zasady upravlinnia ekonomichno bezpechnym innovatsiinym rozvytkom promyslovoho pidpriemstva ta formuvannia yoho analitychnykh instrumentiv [Conceptual principles of managing the economically safe innovative development of an industrial enterprise and the formation of its analytical tools]. *Ekonomika: realii chasu – Economy: realities of time*, 1(17), 234–241. [in Ukrainian]
4. Hobela V. V., Dudiuk V. S., Hobela V. M. (2021) Zabezpechennia ekoloho-ekonomichnoi bezpeky u postkryzovyi period [Ensuring environmental and economic security in the post-crisis period]. *Visnyk NLTUU – NLTUU Bulletin*, 31(5), 79–83. DOI: <https://doi.org/10.36930/40310512>. [in Ukrainian]
5. Horbyk V. M. (2018) Ekoloho-ekonomichna skladova v derzhavnomu upravlinni potentsialom rehioniv [Ecological and economic component in the state management of the potential of regions]. *Aspekty publichnoho pravlinnia – Aspects of public administration*, 6 (11-12), 28–36. [in Ukrainian]
6. Dudiuk V. S., Hobela V. V. (2015) Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia ekolohichnoi bezpeky [Theoretical approaches to defining the concept of ecological safety]. *Naukovyi visnyk NLTUU – Scientific bulletin of NLTUU*, 25.5, 130–135. [in Ukrainian]
7. Ivanova T. V. (2019) Zahrozy ekoloho-ekonomichnoi bezpeky Ukrainy v konteksti vyklykiv hlobalizatsii [Threats to the ecological and economic security of Ukraine in the context of the challenges of globalization]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 18, 77–81. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066814.2019.18.77>. [in Ukrainian]
8. Karpuk A., Shestak M. (2015) Ekoloho-ekonomichna efektyvnist lisokorystuvannia: napriamy ta mekhanizmy pidvyshchennia [Environmental and economic efficiency of forest use: directions and mechanisms of improvement]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia – Economics of nature use and environmental protection*, 165–172. [in Ukrainian]
9. Kolenda N. V., Cherchuk L. M., Havryliuk O. Yu. (2013) Sotsio-ekoloho-ekonomichna bezpeka ta yii vplyv na vidtvorennia naselennia: monohrafiia [Socio-ecological-economic security and its influence on population reproduction]. Lutsk: Teren. [in Ukrainian]

10. Prypoten V. Yu. (2010) Ekolooho-ekonomichna bezpeka pidpriemstva: monohrafiia [Environmental and economic safety of the enterprise]. Luhansk: Yantar. [in Ukrainian]

11. Ulianchenko O. V., Suska A. A., Babych A. P. (2014) Konkurentnyi potentsial pidpriemstv lisovoho hospodarstva, stratehichni aspekty yoho formuvannia: monohrafiia [Competitive potential of forestry enterprises, strategic aspects of its formation]. Kharkiv: Shchedra sadyba plus. [in Ukrainian]